

Vergaderjaar 2023–2024

19 637

Vreemdelingenbeleid

36 045

Situatie in Oekraïne

Nr. 3169

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 oktober 2023

Inleiding

De voortdurende oorlog in Oekraïne zorgt voor een aanhoudende instroom van ontheemden naar Nederland. De verwachting is dat dit op korte termijn niet zal veranderen.

Er zijn op 24 september jl. ca. 99.480 Oekraïners ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP). Daarnaast zijn er 30.890 Oekraïners uitgeschreven uit de BRP. Ook zijn er op 24 september 2023 5.870 ontheemden uit Oekraïne met een andere nationaliteit ingeschreven in de BRP en ca. 1.980 personen die zich hebben uitgeschreven. Het aantal nieuwe inschrijvingen per week bedraagt ca. 780 Oekraïners per week. Op 24 september jl. verblijven 81.860 ontheemden uit Oekraïne in de noodopvang en 300 in de crisisnoodopvang.¹ Dit leidt tot een bezettingsgraad van 98,7 procent in de noodopvang. Uw Kamer is op 8 september jl. geïnformeerd² over wat dit betekent voor de opvangopgave. Daarnaast is er op 2 september jl. een brief gestuurd over de situatie rondom derdelanders³.

In deze Verzamelbrief opvang Oekraïne geef ik een reactie op het adviesrapport van de Commissie Meijers over de uitdagingen en implicaties van het aflopen van de tijdelijke bescherming per 4 maart 2024 dan wel 4 maart 2025. Tevens informeer ik uw Kamer over de besluitvorming verlenging Richtlijn Tijdelijke Bescherming, de wijzigingen in de Regeling opvang ontheemden Oekraïne, het teruggeven van niet-besteed budget, de uitwerking van de werkconferentie «passend en duurzaam werk voor Oekraïners» en de onderbrenging van het programma DG

¹ De meest recente cijfers vindt u op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne/cijfers-opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne-in-nederland.

² Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 3165.

³ Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 3161.

Oekraïense Ontheemden bij het DG Migratie. Met deze brief stuur ik u twee bijlages mee. Het betreft: 1. De beslisnota en 2. Het rapport van de Commissie Meijers.

Ik stuur als coördinerend bewindspersoon voor de aanpak van de opvang van ontheemden uit Oekraïne deze Verzamelbrief mede namens de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Besluitvorming Verlenging Richtlijn Tijdelijke Bescherming

Zoals eerder deze week aan u aangekondigd, heeft de JBZ-Raad op 28 september jl. ingestemd met het voorstel van de Europese Commissie om de Richtlijn Tijdelijke Bescherming te verlengen met een jaar. Door dit besluit loopt tijdelijke bescherming voor ontheemden uit Oekraïne die de oorlog moeten ontvluchten door tot en met 3 maart 2025. De lidstaten achten dit besluit noodzakelijk vanwege de onzekere situatie in Oekraïne; het is daardoor nog steeds nodig dat ontheemden een veilige plek in de EU kunnen vinden.

Reactie rapport «Comment on what will happen when the temporary protection scheme for refugees from the war in Ukraine ends»

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van het rapport van de Commissie Meijers getiteld »*Comment on what will happen when the temporary protection scheme for refugees from the war in Ukraine ends*«, gepubliceerd op 14 juli 2023. Via dit rapport adviseert de Commissie Meijers, de Europese Commissie (EC) over wat er ondernomen moet worden voordat de tijdelijke bescherming op grond van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) voor ontheemden uit Oekraïne afloopt. Bij deze wil ik dan ook mijn waardering uitspreken aan de Commissie Meijers voor het rapport en de waardevolle adviezen die zij hierin meegeven.

Allereerst benadrukt de Commissie Meijers, gezien de complexiteit van de situatie en de potentiële behoefte aan duurzame oplossingen voor de ontheemden, de urgentie om voorbij de maximale driejarige termijn van de RTB te kijken. Ook wordt de noodzaak onderstreept om tot een gemeenschappelijke Europees gecoördineerde oplossing te komen om zo nationale immigratie instanties niet te overbelasten. Dit is in lijn met de inzet van het kabinet en onderschrijf ik daarom van harte. De Commissie Meijers verwijst naar de ervaringen van ontheemden uit voormalig Joegoslavië, waarbij velen uiteindelijk in Nederland zijn gebleven. Hoewel de ervaringen met ontheemden uit voormalig Joegoslavië en uit Oekraïne niet op voorhand gelijk kunnen worden getrokken, vind ik het van belang dat er in EU-verband goed moet worden nagedacht over (juridische) helderheid in de verblijfsstatus van ontheemden uit Oekraïne, nog voordat de RTB afloopt. Hiertoe doet het rapport diverse aanbevelingen met betrekking tot de lopende herzieningen van de Richtlijn Langdurig Ingezetenen en de Single Permit Directive.

De gepresenteerde bevindingen en aanbevelingen uit dit rapport zal het kabinet meenemen in de verkenning verblijf en terugkeer waarover ik u voor het einde van het jaar verder zal informeren.

Wijzigingen in de Regeling opvang ontheemden Oekraïne per 1 oktober en 1 januari

In de verzamelbrief opvang Oekraïne van 7 juli jl. heb ik u geïnformeerd⁴ dat de Regeling opvang ontheemden Oekraïne (RooO) wordt aangepast om burgemeesters de bevoegdheid te geven maatregelen te nemen bij overtreding van het huishoudelijk reglement. Deze wijziging is per 1 oktober jl. in de RooO verwerkt. Tevens zijn per 1 oktober de financiële toelages voor voedsel en voor kleding en andere persoonlijke uitgaven geïndexeerd, evenals de extra toelage (wooncomponent) voor ontheemden in de particuliere opvang. De indexatie is uitgevoerd conform de indexatiesystematiek van het COA. De toelages voor voedsel en kleding en andere persoonlijke uitgaven stijgen vanwege de gestegen kosten van levensonderhoud. De extra toelage voor ontheemden in de particuliere opvang daalt vanwege de gemiddeld genomen gedaalde kosten voor nutsvoorzieningen.⁵

Daarnaast werk ik, zoals benoemd in de verzamelbrief van 7 juli jl., aan een wijziging van de RooO die het voor gemeenten verplicht stelt het leefgeld in te trekken wanneer de ontheemde inkomsten uit arbeid heeft. Op dit moment hebben gemeenten op dat punt nog beleidsvrijheid en deze wijziging is bedoeld om te voorkomen dat ontheemden zowel loon als leefgeld ontvangen. Een obstakel voor gemeenten is echter dat zij nu nog geen zicht hebben op de benodigde gegevens uit de polisadministratie om te kunnen controleren of ontheemden inkomsten uit arbeid hebben. Het wetsvoorstel voor de Tijdelijke Wet opvang ontheemden Oekraïne regelt de benodigde wettelijke grondslag om deze gegevensdeling mogelijk te maken. Die grondslag wordt vervolgens uitgewerkt in de RooO. Ik streef ernaar deze wijziging – afhankelijk van de inwerkingtreding van de Tijdelijke Wet – per 1 januari 2024 door te voeren en wacht daarvoor momenteel de resultaten van de uitvoeringstoets door de VNG af. In de verzamelbrief van juli heb ik tevens benoemd momenteel geen ruimte te zien voor een eigen bijdrage door ontheemden uit Oekraïne vanwege de hoge uitvoeringslasten voor gemeenten. De VNG heeft ervoor gekozen de mogelijkheden hiervoor nogmaals te bekijken in een uitvoeringstoets. Op basis van de resultaten van die uitvoeringstoets, die begin oktober worden verwacht, zal ik in overleg met de VNG een nieuwe weging maken tussen de uitvoeringslast enerzijds en de wenselijkheid van het invoeren van een eigen bijdrage anderzijds.

Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne (BooO) – vrijwillig teruggeven niet-bested budget gemeentelijke opvang

Het Ministerie van JenV wil het gemeenten gemakkelijker maken geld terug te geven aan het Rijk als er geld overblijft bij de gemeentelijke opvang van Oekraïners in 2023. Gemeenten ontvangen conform de BooO in 2023 een normbedrag van 83 euro per gerealiseerde gemeentelijke opvangplek per dag. Een klein aantal gemeenten heeft aangegeven geld over te houden binnen dit normbedrag. Om het voor deze gemeenten (nog) makkelijker te maken, zal bij de verantwoording over het jaar 2023 de administratieve lasten voor gemeenten worden verlaagd om budget «terug te geven» aan het Rijk. Het is niet verplicht om van deze mogelijkheid gebruik te maken. Het Rijk en de VNG doen wel een dringend beroep op gemeenten om dit te doen. Zowel voor het draagvlak in de samenleving als voor de financiële kaders bij het Rijk is het

⁴ Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 3153.

⁵ De geïndexeerde bedragen vindt u op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne/werk-en-inkomen>

belangrijk dat eventueel overblijvende middelen die niet nodig waren voor opvang weer terugvloeien naar de schatkist.

Uitwerking werkconferentie «passend en duurzaam werk voor Oekraïners»

Zoals vermeld in de Verzamelbrief opvang Oekraïne van 7 juli jl.⁶ heeft het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, in samenwerking met NLwerktaanwerk» een werkconferentie georganiseerd over «passend en duurzaam werk voor Oekraïense ontheemden». Tijdens deze conferentie (en hieraan voorafgaande regionale verdiepingssessies) zijn met ontheemden, werkgevers, overheden, NGO's en andere stakeholders belemmeringen en acties rondom het passender maken en verduurzamen van werk voor ontheemden uit Oekraïne in kaart gebracht. De resulterende actieagenda, die momenteel samen met relevante partijen wordt uitgewerkt, bestaat daarbij uit drie actielijnen.

Actielijn één «basis op orde»

Uit de vele gesprekken is gebleken dat informatie over rechten en plichten op de Nederlandse arbeidsmarkt en over het vinden van (passend en duurzaam) werk voor veel ontheemden uit Oekraïne moeilijk vindbaar is. Dat komt omdat het aanbod versnipperd is en de gebruikte communicatiekanalen de doelgroep niet altijd bereiken. Het Ministerie van SZW werkt samen met maatschappelijke partners aan een verbetering van de informatievoorziening. Hierbij wordt beoogd dat de informatievoorziening ontheemden uit Oekraïne beter op weg helpt op de arbeidsmarkt en beter beschermt tegen mogelijke misstanden.

Actielijn twee «meer passend en duurzaam werk»

De behoefte van ontheemden uit Oekraïne om aan de slag te gaan op eigen niveau en/of in gereguleerde beroepen neemt toe. Het Ministerie van SZW gaat samen met maatschappelijke partners aan de slag met drie prominente belemmeringen: 1) beroepserkenning en eisen binnen gereguleerde beroepsgroepen; 2) algemene en beroeps-specifieke taalbeheersing; 3) het bij elkaar brengen van vraag en aanbod tussen werkgevers en potentiële werknemers en het samenbrengen en beschikbaar maken van *good practices* en informatie rond bemiddeling naar passend werk ter ondersteuning van betrokken maatschappelijke partners.

Actielijn drie «terugkeer en wederopbouw»

Het Ministerie van SZW focust zich op de vraag welke duurzame investeringen gedaan kunnen worden voor ontheemden uit Oekraïne waar op voortgebouwd kan worden bij een eventuele terugkeer naar Oekraïne te zijner tijd. Hierbij gaat het met name over ondersteuning richting specifieke, voor de wederopbouw in Oekraïne relevante beroepsgroepen.

Onderbrenging programma DG Oekraïense Ontheemden bij DG Migratie

Op 26 april 2022 bent u geïnformeerd over de oprichting van een apart Programma-Directoraat-Generaal Oekraïense Ontheemden (DG OEK), met als doel om goede invulling te geven aan de rechten van ontheemden uit Oekraïne die voortkomen uit de EU-Richtlijn Tijdelijke Bescherming.⁷ Na

⁶ Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 3153.

⁷ Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 2887.

een zorgvuldig besluitvormingsproces is DG OEK per 1 augustus jl. formeel als programmadirectie Oekraïense Ontheemden ondergebracht bij DG Migratie.

Deze onderbrenging is administratief van aard en betreft geen aanpassing van de *governance* van vraagstukken die gerelateerd zijn aan de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Programmadirectie Oekraïense Ontheemden blijft dan ook de opdrachtgever van de Nationale Opvang Organisatie (NOO). Zoals reeds aan uw Kamer gemeld in de Verzamelbrief opvang Oekraïne van 7 juli jl.⁸ wil het kabinet waar mogelijk lessen trekken uit de implementatie van de RTB. Op dit moment laat ik een evaluatie uitvoeren naar de mate waarin het programmadirectoraat-generaal Oekraïense Ontheemden en de NOO van het Ministerie van JenV hun opdrachten hebben gehaald sinds de start van de specifieke crisisstructuur Oekraïne die in mei 2022 van start ging en welke lessen en aanbevelingen daaruit af te leiden zijn voor het vervolg van de uitvoering van deze opdrachten, alsmede voor anderen in het migratiedomein. Dit najaar informeer ik uw Kamer over de uitkomsten van deze *lessons learned*.

Conclusie

Tot slot benoem ik wederom dat de ontwikkelingen op het gebied van migratie en aangrenzende werkvelden die zich ten gevolge van de oorlog in Oekraïne razendsnel kunnen opvolgen, zowel op nationaal, Europees als internationaal niveau. Ik blijf mij, samen met mijn collega's, inspannen om uw Kamer tijdig en adequaat te blijven informeren.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
E. van der Burg

⁸ Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 3153.